

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Ústav pedagogiky a sociálních studií

**Historie vězeňství, humanizace vězeňství, probační a mediační
služba**

Bakalářská práce

Charvát Jan
3. ročník PED-VS

ved. bakalářské práce:
Mgr. Eva Kaněčková

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použil jsem jen uvedených pramenů a literaturu

V Hodonicích dne 31.3 2011

Jan Charvát

Děkuji Mgr. Evě Kaněčkové, za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

OBSAH

1 Úvod

2 Vězeňství v minulosti:

- 2.1 Rané počátky vězeňství.....7
- 2.2 Vězení ve starověku.....7
- 2.3 Středověká vězení.....8
- 2.4 Vězeňství za Rakouska Uherska11

3 Vězeňství v současnosti:

- 3.1 Obecný přehled vězeňství v kontextu zahraničních systémů.....14
- 3.2 Specifika vězeňství v České republice
 - 3.2.1 Česká republika.....19
 - 3.2.2 Programy zacházení v České republice.....24
 - 3.2.3 Součinnost Probační a mediační služby a Vězeňské služby ČR.....30
 - 3.2.4 Alternativní tresty.....35

4 Závěr

5 Literatura

6 Seznam příloh

1 Úvod

Vězeňství není zrovna věc, se kterou by se většina lidí chtěla osobně seznámit či dokonce ji poznat na vlastní kůži, ale ať chceme nebo ne, je nedílnou součástí naší společnosti. Když se setkávám s lidmi ze svého okolí a dojde řeč na toto téma, jsou většinou překvapeni, protože jejich představa o vězeňství se podstatně liší od skutečnosti. Většina z nich má představu přísného režimu, který se od dob totality příliš nezměnil. Nemají ani potuchy o dřívějším zneužívání pravomoci za dob totality, domnívají se, že bití vězňů je dále nedílnou součástí vězeňského systému. Neznají pojem humanizace, jsou překvapeni, že vězni se mohou sami rozhodnout, jestli budou pracovat, nebo výkon trestu stráví ležením na vězeňské posteli. Pojem zneužívání drog ve věznicích je jim úplně cizí. Také nechápou, jak je možné, že z nejmíce střežené věznice u nás může někdo vůbec uprchnout (viz. Kájinec). Je těžké jim vysvětlovat a omlouvat lidskou chybu. V dřívějších dobách se lidé často setkávali s násilím a přiznejme si, že je i v každém filmu, který má námět z tohoto oboru. Také informovanost z médií byla dříve pod přísnou cenzurou. Proto nemám těmto lidem za zlé jejich neznalost nebo neinformovanost.

Struktura práce:

V první části práce jsem se věnoval zhodnocení vězeňství z pohledu jeho historického vývoje. Snažil jsem se o poskládání uceleného přehledu

vězeňských systémů od minulosti do dnešní doby. Velká část práce je věnována historii těchto systémů, jejich zaměřením a působením z hlediska daného historického období, kritického zhodnocení výhod a nevýhod těchto systémů pro společnost. Také jsem se snažil poukázat na odlišnosti v přístupu moderního vězeňství v různých zemích.

Poslední část práce jsem zaměřil na vývoj vězeňství v České republice. Zde jsem se snažil vystihnout současný stav ve Vězeňské službě České republiky a celkový náhled na výkon trestu odnětí svobody v českých věznicích.

Cíl práce:

Cílem práce je nejen kritické posouzení historického vývoje vězeňství, ale také objasnění moderních trendů a směr, kterým se novodobé vězeňství ať už v České republice nebo zejména v evropských zemích ubírá.

Metody práce:

Při vytváření práce bylo použito historicko-srovnávací metody a analýzy dokumentů, zejména odborné publikace, historické spisy, časopisy, ale také internet. Práce je určena jak pro ty, kteří jsou s tímto oborem spjati, např. pracují ve Vězeňské službě, tak i pro laickou veřejnost. Pokusil jsem se vytvořit vyvážený náhled, který může každý sám za sebe zhodnotit nebo si může odnést to, co považuje za důležité či podstatné.

2 Vězení v minulosti

Co je vlastně vězeňství? Termínem vězeňství lze označit soubor zařízení týkajících se věznic. Znamená to prostor speciálně určený k výkonu trestu. Jeho zřizování a podoba byly výrazně ovlivňovány vývojem soudnictví, práva a také změnami v pojetí účelu vězení.¹

2.1 Rané počátky vězeňství

Ideologie trestání prolíná celou historií lidstva. S vývojem lidské společnosti se pohled na trest, trestání, a tím i na vězení, postupně měnil a utvářel. V minulosti převládal především trest smrti a tělesné tresty. Jedním z hlavních trestů, který se svým obsahem blížil k trestu odnětí svobody, bylo v raných dobách otroctví. Samotné otroctví znamenalo zbavení osobní svobody a lidských práv, většinou do konce života. V Řecku a Římě byl otrok roven věci, kterou lze koupit nebo dobře prodat. Otroky se stávali původně svobodní občané, kteří nebyli sto splatit svoje dluhy, ale také např. zloději.²

2.2 Vězení ve starověku

Nejblíže se k dnešnímu pojetí trestu odnětí svobody ve starověku přiblížili Římané, kteří měli několik institutů vyloučení jedince ze společnosti. Jedním z nejstarších byl institut psance. Psancem se stala osoba, která spáchala pro společnost nežádoucí čin a které bylo zakázáno poskytnout jakoukoliv pomoc (strava, ošacení, příbytek). V pozdějších dobách Římané nahradili tento institut institutem dočasného a trvalého vyhnanství. Jeho nejhorší forma bylo doživotní vyhoštění a ztráta občanských a majetkových práv.³

¹ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 10. ISBN 978-80-86795-48-5.

² ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 12. ISBN 978-80-86795-48-5.

³ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 16. ISBN 978-80-86795-48-5.

Ve starších dobách bylo vězení pojímáno spíše jako prostředek k zabránění útěku dané osoby, tedy pachatele, ještě před vynesením rozsudku, než jako samotný trest. Mělo charakter soukromé vazby. Daný trest byl považován za určitý akt msty. Vězení také sloužilo k zajištění, a tak zneškodnění, politicky nebezpečných osob. Pro vězení nebyly zpočátku vyhrazeny nebo stavěny speciální prostory. Změnu přinesl až rozvoj měst a s nimi zavedení městského práva.⁴

Dá se říci, že jakýmsi předstupněm dnešního trestu odnětí svobody byly tzv. galeje. Byla to forma doživotního trestu spojená s nucenou prací. V Evropě se objevují kolem roku 1500 n. l., v oblasti Středozemního moře. Tento trest také nahrazoval trest smrti.

Galejníci byli využíváni v námořní dopravě. Nohy měli přikovány k lavicím a byli nuceni veslovat. Často měli zavázaná ústa, aby nebylo slyšet jejich nárek. Když nevydrželi pracovní nápor, byli bez milosti vrháni do moře. Tento forma doživotí byla v mnoha případech horší než samotný trest smrti.

2.3 Středověká vězení

Pro tuto dobu je typická rozdrobená státní moc a obyčejové, převážně nepsané právo. V praxi to znamená, že každý je odkázán sám na sebe. Platí zde zásada oko za oko, zub za zub. Je zde typická odvěta neboli krevní msta. Později byla tato odvěta nahrazována jakousi nepsanou dohodou, kdy byla pachateli, jenž usmrtil člověka, dána možnost se vykoupit z nepřátelství příbuzných mrtvého. Na našem území k tomu došlo někdy v 17. stol. Do 14. stol. byly na našem území užívány tzv. ordály (boží soudy, jichž se účastnilo duchovenstvo). Stát neměl dostatečný aparát, proto se odvolával na boží soudy. Ordály existovaly ve dvou formách - voda a železo. Obviněný byl svázan do kozelce a poté vhozen do kádě s vodou. Když se potopil a neutopil, znamenalo to, že mluvil pravdu a byl prohlášen za nevinného.⁵

⁴ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 18. ISBN 978-80-86795-48-5.

⁵ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 18. ISBN 978-80-86795-48-5.

U ordálu železem se zkoumala hojivost ran. Pokud se rána hojila, mluvil pravdu. Pokud ne, tak lhal a byl potrestán. Obviněný se mohl přiznat také ještě před vykonání samotného ordálu. V takovém případě se od ordálu upustilo a nebožák byl potrestán.

Středověké tresty byly více než drastické. Pachateli hrozil trest smrti, trest zmrzačící a zneuct'ující. Mnohokrát to bylo upálení, lámání v kole, rozčtvrcení nebo ubičování.

Již ve 14. století se objevuje forma veřejného vězení, která postupně nahrazuje soukromou vazbu. Podle stavu a závažnosti provinění se rozhodovalo, do jakého vězení byl provinilec poslán.

Šlechtická vězení se nacházela např. na Pražském hradě. Černá věž sloužila jako lehké vězení, hlavně pro dlužníky. Daliborka pak pro potrestání závažnějších provinění a pro dlužníky se zotřenou vazbou. Tato vězení podléhala purkrabímu Pražského hradu. Zcela odlišně bylo zacházeno s politicky nebezpečnými vězni, kteří bývali umístěni na rozkaz krále na některém z královských hradů např. Křivoklát, Bezděz, Přimda.

Městská vězení byla diferencována podle zámožnosti vězňených a byla rozmístěna po různých částech města. Pro bohaté měšťany bylo lehké vězení, tzv. přednice, nebo měšťanské vězení, zřízené přímo na radnici nebo městské věži. Byla to celkem pohodlná místnost opatřená stolem, lavicí a kamny. Jídlo smělo být trestanci přinášeno z domova.

Městská chudina odpykávala svůj trest v tzv. šatlavě nebo zadnici. Takto se nazývalo vězení s tužším režimem, horšími podmínkami a bylo společné pro muže a ženy.

Vězení pro nejtěžší tresty se nacházela většinou v podzemí, sklepení radničních domů nebo také přímo v biřicově domku v postranní uličce blízko hradeb. Správcem městských vězení byl rychtář.⁶

Vězení v této době bylo nejednotné, stejně jako systém soudnictví. Vězení se lišila podle svých zřizovatelů. Těmi mohli být všichni, kteří byli nadáni právem soudit a trestat (panovník, šlechta, města, univerzita, církevní instituce, armáda aj.). Záležitost je ještě komplikována tím, že mnozí vystupovali jako vrchnost vůči svým

⁶ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 20. ISBN 978-80-86795-48-5.

poddaným, ale ještě se navíc řídili speciálními právními normami v rámci své komunity (např. univerzita nebo církevní instituce)

Velký vliv na vězeňství ve středověku měla inkvizice. Podle E. Vacarda první období inkvizice spadá do 4. - 5. století n. l. Biskupové vyobcovávali z církve a dávali do klatby křesťany, kteří údajně nezastávali oficiální učení. Ve svém nejranějším období nemohla církev fyzicky likvidovat ty, které považovala za odpadlíky víry. Teprve ve 4. století, kdy se v římské říši stalo křesťanství vládnoucím náboženstvím, přechází církev od slov (tj. vyobcování) k činům (tj. násilí).

Dějiny inkvizice se dělí na dvě velká období - Episkopální (od 4. do 13. století), kdy kacíře pronásledovali biskupové, a období Řádové (od 14. do 19. století), kdy zasedaly inkviziční tribunály řízené dominikánskými a františkánskými mnichy.⁷

Rozvinutější dějiny inkvizice podává italský historik R. Longone. Dělí dějiny inkvizice do různých etap - primitivní (doba raného křesťanství), episkopální (od rozpadu římské říše do 13. století), vlastní inkvizice (v čele stál papež a řídili ji františkáni s inkvizitorem, koloniální (španělská a portugalská) inkvizice a všeobecná čili římská (od roku 1542 do naší doby).⁸

Mezi první obyčejné tresty patřilo v tomto období např. odříkávání modliteb, dodržování půstů, příspěvky na dobročinné účely. Poté následovaly ponižující tresty. V těchto případech musel odsouzený nosit potupné znamení, které bylo poprvé zavedeno v roce 1208 sv. Dominikem. Později bylo zdokonaleno v podobě našitých pruhů látky na oděv ve tvaru kříže. Oděv musel odsouzený kacíř nosit doma, na ulici, v zaměstnání, nejčastěji do své smrti. Pokud byl oděv vetší, musel si pořídit nový. Mezi příkladné tresty, ukládané obětem inkvizice, patřilo veřejné mrskání důtkami. Odsouzeného, svlečeného do pasu, bil kněz za přítomnosti věřících v kostele při mši. Bičovali ho rovněž při náboženských procesích. Po mši musel odsouzený chodit polonahý domů, kde hřešil, a tam jej mrskali také. Dalším trestem bylo uvěznění, přičemž doživotní vězení bylo považováno za nejvyšší stupeň milosrdenství. Uvěznění bylo trojího druhu: těžké vězení (*muris strictissimus*) - odsouzený kacíř

⁷ GRIGULEVIČ, I.R. *Dějiny inkvizice*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1973. s 25. ISBN 25-076-82.

⁸ GRIGULEVIČ, I.R. *Dějiny inkvizice*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1973. s 27. ISBN 25-076-82.

byl v cele sám a spoután na rukou i nohou, přísné vězení (murus stratus durus arctus) - odsouzenec byl v cele sám, spoután na nohou a někdy přikován ke zdi, obyčejné vězení - věžňové byli umístěni ve společných celách a neměli pouta.

Ve všech případech dostávali věžňové k jídlu jen chléb a vodu. Leželi na otýpce slámy. /3/ Nedovoloval se jim žádný styk s okolním světem. Vězeň samozřejmě mohl, pokud měl ukryté prostředky, podplatit dozorce a zajistit si tak jisté úlevy a výhody. To však bylo možné málokdy, protože inkvizitoři znali prodejnost dozorců. Bedlivě sledovali a trestali ty, kdo měli nedovolené styky s vězni.

Mezi nejhorší trest patřilo vyobcování z církve a odsouzení k upálení na hranici. Na rozdíl od světských soudů, pro něž smrt obžalovaného znamenala zproštění viny, inkvizice pronásledovala nejen živé, ale i mrtvé. Mohla obvinít z kacířství zcela nedávno, ale také před sto lety. Důvodem procesu mohlo být oznámení každého udavače, nebo usvědčující dokument vyrobený za tímto účelem. V podobných případech byl vynesena následující rozsudek: pozůstatky kacíře spálit a popel rozhodit po větru, jeho majetek zabavit dědicům a konfiskovat. Zabraní majetku člověka podezřelého z kacířství následovalo po jeho zatčení, přičemž bylo zkonfiskováno všechno od nemovitosti až po domácí potřeby a osobní věci. Rodina byla zbavena domova a čekala ji žebrota nebo smrt z hladu. Když začalo hromadné pronásledování kacířů v jižní Francii, používala inkvizice část zkonfiskovaných majetků k budování dalších věznic. V tomto období kacíři nejen sami financovali výstavbu svých vězení, ale také je stavěli. Bylo to považováno za zvláštní oddanost církvi.

2. 4 Vězeňství za Rakouska-Uherska

Postupné prosazování obecného práva založeného na právu římském a nárůst zásahů státu do oblasti soudnictví, měly za následek odstraňování nejednotného vězeňství a nahrazením propracovaným vězeňským systémem. Ten započal ve větší míře v období osvícenského absolutismu a vyvrcholil zestátněním v 50. letech 19. století. Již za Josefa II., po přijetí nového všeobecně trestního zákona o zločinech a jejich trestání z roku 1787 (Všeobecný zákoník o zločinech a trestech), byla výrazně omezena pravomoc vrchnostenských soudů a zavedena nová organizace vězeňství.

Josef II. byl silně ovlivněn myšlenkami Beccaria. Zrušil torturu (mučení, které mělo vést k přiznání), mrzačící tresty a trest smrti, který nahrazoval dlouhodobými nucenými pracemi.⁹ V tomto všeobecném zákoníku byla také obsažena zásada „*žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona*“. Na trest vězení se začalo z větší míry nahlížet z aspektu možnosti převychovat odsouzeného.

Trest vězení byl rozlišován podle závažnosti provinění a byl odpykáván v zařízeních s přesně vymezeným označením. Rozdíl spočíval zejména v poutání, stravování, odívání a zařazování trestanců do pracovní činnosti. Vězením, které se dělilo na obyčejné a tuhé, byly trestány delikty nižší a nejnižší kategorie, tj. přestupky (policejní zločiny před rokem 1803). Tresty vyměřovaly vrchnostenské soudy nebo policejní úřady. Závažnější zločiny a provinění (kriminální zločiny) byly trestány podle spáchaného činu lehkým nebo těžkým žalářem. Pro žalář do deseti let byly určeny zemské trestnice-káznice. Také žalář nad deset let byl vykonáván v trestnicích, které určoval vrchní (kriminální) soud. Pro zvláště těžká provinění, např. velezradu, byli trestanci umísťováni do pevností (např. Festunghaft), pro Čechy to byl hrad Špilberk. Trestnice byly spravovány guberniem.

Rakouský trestní zákoník z roku 1852 přinesl nejen postátnění vězeňství, ale ještě precizněji rozlišil provinění a způsob potrestání. Přečiny a přestupky byly trestány vězením a odpykávali se ve vězeních okresních soudů. Za zločin byl udílen žalář. V Čechách byly v té době tři mužské věznice, v Praze, Plzni a v Kartouzech-Valdicích. Jediná ženská věznice byla v Řepích u Prahy.

Kromě věznic a trestnic existovala ještě jiná podobná zařízení, např. donucovací pracovny (Zwangarbeitshaus) uzákoněné až v roce 1885. Do těchto pracoven byly bez trestního rozsudku umísťovány osoby ohrožující veřejnou a soukromou bezpečnost. Dalšími byly tzv. robotárny, kam mohli být umísťováni propuštění trestanci na dobu tří let (např. Zemská donucovací pracovna v Pardubicích z roku 1888). Donucovací pracovny byly doslova definovány jako „*veřejné ústavy, které měly osoby k práci způsobilé, ale práci odmítající, k pravidelné práci přimět donucením zároveň s působením vzdělávacím, výchovným a náboženským*“.¹⁰ O přikázání do donucovací pracovny rozhodovaly smíšené komise.

⁹ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. s 17. ISBN 978-80-86795-48-5.

¹⁰ KALÁBOVÁ, K; KALÁB, V. *Historie zemské donucovací pracovny a věznic pro ženy v Pardubicích*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba ČR, 2005. s 9. ISBN 80-239-7661-3.

Zvláštní skupinu tvořily tzv. polepšovny, uzákoněné v roce 1885. Zřizoval je stát nebo soukromník a byly určeny pro mladistvé do 18 let, kteří by původně měli být

předáni do donucovacích pracoven. V Čechách byla tato zařízení v Opatovicích (pro mladíky od 14-18 let), v Králíkách (pro chlapce od 14 let) a v Kostolomatech (pro dívky do 18 let).

Rozvoj vězeňství a rozšíření názoru o možnost převýchovy trestanců měly za následek rozdělení vězňů podle závažnosti trestu, odlišný přístup v případě politických vězňů (od roku 1849) a také umírněnější postup při trestání mladistvých (od roku 1891). S těmito změnami bylo spojeno mnoho fondů a různých spolků pro podporu vězňů a propuštěnců.

Nejvyšší dohled nad veškerým vězeňstvím mělo do roku 1582 ministerstvo vnitra, popř. státní ministerstvo. Od roku 1865 pak jeden z odborů ministerstva spravedlnosti. V roce 1918, po vzniku nového státu, zůstaly zemské donucovací pracovny v pravomoci zemských úřadů, které podléhaly ministerstvu vnitra. Tento systém vězeňství byl bez větších změn převzat Československou republikou.

3 Pohled na vězení v současnosti

Tato kapitola shrnuje celkový pohled na vězeňství v dnešní moderní době ve světě. Jsou zde zachyceny některá specifika vězeňských systémů ve vyspělých zahraničních státech.

3.1 Obecný přehled vězeňství v kontextu zahraničních systémů

Vězeňství v USA

V dnešní době rozlišujeme v USA několik základních typů věznic. Jsou to věznice s maximální bezpečností, se střední bezpečností a věznice s minimální bezpečností.

Ve věznicích s maximální bezpečností (ostrahou) jsou umístováni odsouzení k dlouhodobým a doživotním trestům (minimální nebo velmi malá šance na převýchovu). Důraz je kladen především na vnější bezpečnost. V těchto věznicích je uplatňována zásada: „Kdo si neváží šance zákonného života v nejsvobodnější zemi světa, ten musí nést tvrdé následky vlastního zlého rozhodnutí“. Na stejné myšlence byl schválen zákon „Třikrát a dost“. Tento zákon zcela jasně nastavuje podmínky porušení nějaké formy zákona a sankce, které následují. Jeho nejtvrďší forma je uplatňována ve státu Kalifornie. Základem tohoto zákona je uložit pachateli jakéhokoliv trestného činu při druhém odsouzení dvojnásobný trest a při třetím minimálně 25 let vězení. (Jen těžko si lze tento zákon představit v našich podmínkách).

Věznice se střední úrovní bezpečnosti jsou v USA určeny méně nebezpečným pachatelům s nižšími sklony k útěku. Také zde je uplatňována přísná forma výkonu trestu.

Ve věznicích s minimální bezpečností se klade hlavní důraz na převýchovu vězňených osob. Vězni mají na rozdíl od ostatních typů věznic značnou volnost pohybu a rozhodování. V těchto typech věznic jsou uplatňovány v daleko větší míře

různé programy, které se zaměřují na vzdělávání, terapii a oddechovou činnost. Vězňům je poskytnuta pomoc při obnově a zdokonalení pracovních dovedností,

kteří budou potřebovat po propuštění na svobodu. Mezi tento typ věznic patří tzv. otevřené ústavy, různé farmy nebo ranče, střediska odborného vzdělávání (např. lesní tábory). Hlavním cílem je dosáhnout, co nejvíce pozitivních změn v chování odsouzených osob.

Vedle klasických věznic jsou v USA ještě věznice vazební. Ty slouží ke stejnému účelu jako stejnojmenné věznice v České republice. Jsou zde umístěovány osoby, proti kterým je zahájeno trestní řízení, a které nemohou být z nějakého důvodu ponechány na svobodě (např. ovlivňování svědků nebo nebezpečnost). V této tzv. vazbě jsou většinou osoby mladé bez finančních prostředků nebo jen ze základním vzděláním. Ostatní využívají tzv. propuštění na kauci (peněžitá záruka, která je soudem přijata jako náhrada za vazbu).

I v ČR vede přeplněnost věznic k různým řešením, jak tuto situaci zmírnit. Jsou zde uplatňována tzv. probace a parole (propuštění na slib). Penitenciální prostředek, který jednoznačně vznikl v USA, je tzv. Elektronické Monitoring“ (elektronická vazba). Osobě, která má nařízeno soudem domácí vězení, je na tělo připevněno elektronické monitorovací zařízení. Toto zařízení je propojeno s počítačem. Tímto se stává osoba plně kontrolovatelnou, protože lze v jakoukoliv dobu přesně zjistit místo jejího pobytu a tím také kontrolovat její denní program (zákazy vstupu, plnění různých terapeutických programů, dodržování domácího vězení, docházka do zaměstnání atd.).¹¹

Skandinávské vězení (Švédsko, Finsko, Norsko, Dánsko)

Ve skandinávských zemích kladou velký důraz na psychické a sociální nevýhody a negativní účinky vězení na vězněné osoby. Základním pilířem je snaha, aby trest odnětí svobody byl použit až jako „ultima ratio“ (poslední prostředek pro převýchovu pachatele). Jedním z hlavních důvodů jsou i nezanedbatelně ušetřené finanční prostředky ze státního rozpočtu na vězeňskou službu. Mnohem častěji než v jiných zemích se u pachatelů méně závažných trestních činů využívá uložení

¹¹ HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice, 2006. S 15. ISBN-80-86708-30-6.

peněžitého trestu, nebo aplikování alternativních trestů (obecně prospěšné práce). Ve vězení jsou narušeny psychosociální vazby odsouzeného s rodinou a přáteli. Tento problém trest obecně prospěšných prací zcela vylučuje.

Vězení je soudem nařízeno především pro agresivní pachatele nejzávažnějších trestních činů. Při budování vězeňských zařízení se vychází z pravidla málo, ale kvalitně. Důraz se klade na malé věznice s malou ubytovací kapacitou (např. pro drogově závislé), ale s vysokým počtem připraveného a vyškoleného personálu. Snaží se docílit počtu zaměstnanců ku počtu vězňů 1:1. V západoevropských zemích je tento poměr většinou vzestupný, jeden zaměstnanec na dva vězně.¹²

Principy skandinávského modelu vězeňství vychází z normalizace, otevřenosti a odpovědnosti. Normalizace je požadavek umístit daného odsouzeného do otevřeného vězení bez mříží, pokud je to možné tak, aby se podmínky vězení přizpůsobily podmínkám v reálném životě. Otevřenost klade důraz na kontakt vězení s vnějším světem (forma povolených telefonních hovorů, povolován intimní styk mezi manželi ve speciálních návštěvních místnostech atd.). Tento princip se snaží zvýšit u vězňů smysl pro zodpovědnost v dalším průběhu vlastního života.

Francouzské vězeňství

Ve Francii se stal velice populární alternativní trest obecně prospěšných prací. Do resortu vězeňské služby patří centra pro obecně prospěšné práce a probační centra (v ČR pod VSČR Probační a mediační služba nepatří). Pracovníci těchto center dohlíží na osoby vykonávající alternativní tresty a poskytují potřebné poradenství.

Ve Francii jsou věznice klasického typu tj. uzavřené. V těchto věznicích se uplatňuje princip cirkulace. Vězněné osoby jsou po určitém čase přemísťovány mezi jednotlivými věznicemi. Tato strategie vede k minimalizaci vytváření podmínek pro skupiny, které by mohly narušovat řádný výkon služby. Také se minimalizuje navazování nepovoleného styku mezi zaměstnanci vězeňské služby a vězni (podobně se zachází v ČR s některými nebezpečnými vězni). Francie má také centra, tzv.

¹² HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice, 2006. s 26. ISBN-80-86708-30-6.

„Centres de semi-liberté“, kam se umísťují méně nebezpeční vězni, vykonávající lehčí druh trestu. Odtud dochází do zaměstnání a jsou připravováni na brzký návrat do běžného života (podobně jako výstupní oddělení v ČR). Na rozdíl od České republiky je zde již rozběhlá privatizace vězeňských služeb.

Stát si pro potřeby věznic najímá lékaře a zdravotní personál. Dané věznice uzavírají konkrétní smlouvy s nemocnicemi v blízkém okolí. Stejně je to i s úklidovými službami, stravováním, rekonstrukcí daných objektů, opravami atd. V ČR provádí režijní práce (úklid vězeňských prostor, menší a střední opravy) vybraní odsouzení pod dohledem zaměstnanců věznice (odborných mistrů). Vězeňská služba ČR má zřízena vlastní zdravotnická zařízení a oddělení, tudíž jsou lékaři a zdravotnický personál zaměstnanci věznice. Francouzský způsob je jistě k zamyšlení z hlediska úspor státního rozpočtu.

Vězení ve Velké Británii

Ve vězeňství Velké Británie dlouho přetrvávaly zastaralé předpisy, některé až z Viktoriánské doby. V roce 1990, po době vězeňských nepokojů a vzpourách, byly tyto předpisy předělány a novelizovány tak, aby vězeňství bylo plně v souladu s evropskými pravidly pro vězeňství.

Ve velké Británii mají věznice rozděleny do pěti stupňů nebezpečnosti. Podle těchto stupňů jsou dané věznice upraveny a zabezpečeny (ostraha, uzavřenost nebo otevřenost). Výhodou současného vězeňského systému je, že do kompetencí vězeňské služby patří zařazování a přeřazování vězňů. Díky tomu jsou vězni diferencováni podle charakteru trestného činu a chování v průběhu výkonu trestu.¹³

V potaz se také bere chování v případném předchozím pobytu ve vězení (v ČR rozhoduje o umístění vězně soud). Ve věznicích se dbá na právo vězně na samostatné bydlení, proto jsou umísťováni do jednomístných cel. V celách pro agresivní vězně je nábytek vyrobený z lisovaného papíru. Velký význam je kladen na barevný soulad vězeňských interiérů (chodby, kulturní místnosti) a také na vzdělávání vězňů. Proto jsou ve věznicích zřízena specializovaná střediska.

¹³ HÁLA, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice, 2006. s 32. ISBN-80-86708-30-6.

Německy mluvící země (Německo, Švýcarsko, Rakousko)

V Německu je nejčastěji udělován peněžitý trest (85% všech uložený trestů). Důsledek je kladen na výši uložené částky, která není pokaždé stejná. Bere se životní úroveň odsouzené osoby (výše příjmů, majetková přiznání atd.). Výsledná částka se proto u jednotlivých odsouzených liší.

V německých věznicích se přísně dodržují evropská vězeňská pravidla. Důraz je kladen na vysoce profesionální chování vězeňského personálu. Také zaměstnanost vězňů je na velice dobré úrovni (kolem 80 %). V programech pro mladistvé se dbá zejména na vzdělávání a profesní přípravu.

Ve Švýcarsku je také uplatňována forma „vězení po pracovní době“, nebo „vězení o víkendech a svátcích“. Vězeň dochází pravidelně do vězeňského zařízení, nepřerušuje své občanské zaměstnání, ale je omezen odnětím svobody v jeho volném čase. Tato forma se týká jen úzkého počtu vybraných osob. Součástí vězeňských zařízení jsou vybudované a modernizované sportovní areály.

3. 2 Specifika vězeňství v České republice

V této kapitole je zachycený vývoj vězeňství v České republice od roku 1939 až do dnešní doby, zejména jeho specifické změny po významné události v ČR tzv. „Sametové revoluci“.

3. 2. 1 Česká republika

Vězeňství v období okupace

V březnu 1939 byla obsazena Československá republika Velkoněmeckou říší. Všechny jednotky německé okupační moci došly do naší země s důkladnou zpravodajskou přípravou. Byly zabráný veškeré věznice a podobná restriktivní zařízení ve vyhlášeném Protektorátu Čechy a Morava. O naprosté nedůvěře německých policejních a soudních orgánů k českým zaměstnancům ve věznicích svědčí např. i to, že všem zaměstnancům Pardubické donucovací pracovny byly odebrány veškeré zbraně. Všichni zaměstnanci museli předložit doklady o svém rodovém původu. Německé nacistické zákony nepřipouštěly působnost židů ve státní službě.¹⁴

Po rozpadu ČSR a vzniku Protektorátu Čechy a Morava, zůstal zachován dosavadní justiční a vězeňský systém. Každé normy (vyhlášky, oběžníky, pokyny) musely být schváleny říšským protektorem. Vězeňská zařízení byla (z části nebo zcela) používána pro potřeby německé justice a tajné státní policie - gestapa. V jednotlivých věznicích existovalo protektorátní (české) vedení, které zajišťovalo provoz. Vedle tohoto zde bylo také vedení říšské, kterému protektorátní podléhalo. Personál věznic musel složit slib Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka. Po osvobození se zjistilo, že mnoho údajů o činnosti věznic, které mělo na starosti gestapo, se nedochovalo z důvodů zničení těchto dokumentů samotným gestapem.

¹⁴ KALÁBOVÁ, K; KALÁB, V. *Historie zemské donucovací pracovny a věznice pro ženy v Pardubicích*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba ČR, 2005.s 1. ISBN 80-239-7661-3.

Vězeňství po roce 1989

Po pádu totalitního režimu dochází k výrazné změně v českém vězeňství. Uvolnil se velký tlak na odstranění justičních nespravedlností, který v této porevoluční době vedl až k nepokojům a vzpourám ve věznicích. V letech 1990-1991 došlo k lustraci vězeňského personálu, ze státní služby bylo uvolněno 1500 osob (z celkového počtu 7500) zaměstnaných ve Sboru nápravné výchovy. V dalších letech pokračovala výměna personálu pozvolna. Byli přijímáni noví lidé, jak do funkcí dozorců a strážných, tak i psychologů, pedagogů a jiných specializovaných profesí.

V roce 1992 byla zřízena Vězeňská služba České republiky, která nahrazuje dosavadní Sbor nápravné výchovy. Vězeňská služba ČR zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody, a v rozsahu stanoveném tímto zákonem, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů, a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.¹⁵ Tímto krokem byla odstartována nová éra českého vězeňství, pro kterou jsou klíčová slova, jako je depolitizace, decentralizace, demilitarizace a humanizace.

V roce 1992 byla vydána Koncepce rozvoje vězeňství v České republice. Tuto koncepci projednala Komise pro vězeňství petičního výboru pro právní ochranu a bezpečnost České národní rady. Poté byla předložena ministru spravedlnosti a zaslána k posouzení odboru Rady Evropy. Na základě kladného posudku Rady Evropy se stala koncepce strategickým plánem reformy českého vězeňství.

Z přehodnocení poválečného vývoje českého vězeňství a poznání podmínek a příčin všech deformačních vlivů, byly odvozeny nezbytné reformní kroky k postupnému uvádění koncepce do vězeňské praxe. V první řadě šlo o **depolitizaci** vězeňství. V minulosti ovládala vězeňskou službu jedna politická strana. Tímto krokem tomu bylo zabráněno. Depolitizace byla umožněna zrušením článku 4 Ústavy ČSSR, který legitimizoval vedoucí úlohu KSČ při řízení státu, a také přijmutím zákona 186/1992 Sb. o služebním poměru Policie ČR, který v ustanovení

¹⁵ *Zákon o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky*. [cit. 2010-10-13] Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/vykon-vezenstvi-16/zakon-o-vezenske-službe-a-j...>>

§ 152 zakazuje členství v politických stranách a hnutích. Tento zákon se vztahuje také na příslušníky Vězeňské služby České republiky.

Důležitou změnou byla **demilitarizace**, kterou se odstranily některé militantní prvky při zacházení s vězni. Demilitarizace vězeňství byla významným způsobem podpořena vydáním zákona č.555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Na jeho základě rozhodl ministr spravedlnosti o zcivilnění funkcí ve správní službě (do té doby byly všechny funkce ve služebním poměru).

Další krok následoval v **decentralizaci** vězeňství. Byla zahájena vydáním nových organizačních řádů, v návaznosti na vznik Vězeňské služby ČR, dnem 1.1 1993 na základě zákona 555/1992 Sb. (dříve Sbor nápravné výchovy). Tímto došlo k početní redukci a restrukturalizaci ředitelství původního SNV. K omezení jeho funkce na koncepční, metodickou, kontrolní a koordinační činnost. Byly posíleny pravomoci ředitelů jednotlivých věznic.

Nejvýznamnější změnou je bezesporu **humanizace** vězeňství. Je garantována Listinou základních práv a svobod.¹⁶ Samotná humanizace spočívá v přísném dodržování Listiny základních práv a svobod při zacházení s obviněnými a odsouzenými pokud zákon nestanoví jinak. Předpoklady humanizace vězeňství byly vytvořeny zákonem č.293/1993 Sb. O výkonu vazby, novela zákona 59/1965Sb o výkonu trestu odnětí svobody ve znění zákona č. 294/1993Sb. Vyhláškami Ministerstva spravedlnosti č.109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Hlavní směry moderního vězeňského prostředí vychází z evropských vězeňských pravidel. Výkon trestu nadále probíhá ve stávajících ústavech, které bylo nutné zrekonstruovat a modernizovat tak, aby odpovídaly základním požadavkům. Vězeňské prostory a zejména prostory určené pro ubytování vězňů musí odpovídat zdravotnickým a hygienickým požadavkům, musí mít stanovenou plochu, osvětlení, topení a větrání.

Vězeňský personál, který je přímo ve styku s vězni v prostorách věznice, není vybaven zbraněmi. Při fyzickému útoku proti jeho osobě se klade důraz na použití prvků aktivní sebeobrany, a tím se snažit podstatně snížit použití některých donucovacích prostředků. Proto je kladen velký důraz na fyzickou a psychickou

¹⁶ NETÍK, K.; *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, 2. vyd. Praha: Vězeňská služba, 1998. 4 s. ISBN (Brož.)

zdatnost příslušníků Vězeňské služby, kteří prochází pravidelným odborným školením, např. sebeobrany nebo psychologickými školeními. Jednou z podmínek přijetí do služebního poměru k bezpečnostnímu sboru je, kromě výborného zdravotního stavu a psychické způsobilosti, i úspěšné zvládnutí testů fyzické zdatnosti. Každoročně jsou prováděny prověrky fyzické zdatnosti u všech příslušníků Vězeňské služby ČR. Donucovací prostředky je možné použít pouze při naplnění zákona 555/1992 Sb. O vězeňské a justiční strážci.

V současné době má Vězeňská služba České republiky 36 věznic. Z toho je 26 věznic pro výkon trestu a 10 věznic pro výkon vazby. Součástí věznic Brno a Opava jsou také dva detenční ústavy.

Typy věznic se člení, podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti, do čtyř základních typů: a) s dohledem

b) s dozorem

c) s ostrahou

d) se zvýšenou ostrahou

Vedle základních typů věznic se zřizují zvláštní věznic pro mladistvé, nebo se vytváří v oddělených částech daných věznic oddělení pro mladistvé. V rámci jedné věznic mohou být zřízena oddělení různých typů, ale nesmí tím být ohrožen výkon trestu.¹⁷ (viz příloha č. 1)

Mezi hlavní úkoly Vězeňské služby ČR patří zejména

- spravování a střežení věznic a vazebních věznic, zajištění eskort odsouzených a obviněných,
- prostřednictvím programů zacházení výchovně působit na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie a uplatňuje dané poznatky v praxi
- zajišťuje pořádek a bezpečnost soudů a státních zastupitelství ,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu

¹⁷ *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody 169/1999 Sb.* [cit.2009-09-21] Dostupné na WWW:<<http://zakony-online.cz/www.pmscr.cz/?s103&q103=all>>

- vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání vězňených osob,
 - poskytuje zdravotní péči ve svých zdravotnických zařízeních vězňeným osobám a personálu věznic,
 - zabezpečuje vzdělávání příslušníků VSČR.

Zahraníční spolupráce mezi evropskými státy

V listopadu roku 1998 bylo založeno v kanadské Ottavě Mezinárodní sdružení nápravných a vězeňských zařízení známé pod zkratkou ICPA (International Corrections and Prisons Association). Je to poměrně mladá mezinárodní organizace sdružující státy, organizace i jednotlivce, kteří působí v oblasti justice. Zejména však v souvislosti s vězeňstvím, a to ze státního i soukromého sektoru a z nevládních organizací. Za desetiletí práce vyvinulo sdružení silnou členskou základnu s přibližně 650 členy z více než 80 zemí světa.¹⁸ ICPA pořádá semináře, konference a workshopy s cílem výměny nejlepších praktik z oblasti různých aktivit a výzkumu penologie.

Toto sdružení představuje mimořádně účinný způsob koordinace mezinárodních kontaktů v oblasti trestních a justičních záležitostí. Má kvalitní spojení na nejvyšší úrovni s příslušnými klíčovými místy ve všech světadílech. Hlavním cílem je věnovat se zlepšování úrovně globálního chápání a profesionalizaci vězeňského sektoru.

V průběhu uplynulých let vytvořilo ICPA příručku pro příslušníky mírových sil přicházejících do styku s vězeňstvím. V letech 2006/2007 řídilo podpůrné aktivity v Gruzii a Barbadosu. ICPA je nevládní organizací s postavením poradního orgánu Hospodářské a sociální rady Spojených národů.(ECOSOC).

V roce 2008 byl založen tzv. „Kulatý stůl středoevropských vězeňských služeb“. Jedná se o pravidelná setkání generálních ředitelů vězeňských služeb. Hlavním cílem je porovnat a podpořit užší spolupráci mezi danými evropskými státy v oblasti penologie a vězeňství. Zasedání představitelů zúčastněných států se provádí

¹⁸ KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2008 č.3, s.13. ISSN 1213-9297.

dvakrát ročně, rotačním způsobem, v každé z členských zemí. Druhé zasedání v roce 2008 se konalo v České republice na zotavovně VSČR Přední labská.¹⁹

Členské státy: Česká republika, Chorvatsko, Litva, Maďarská republika, Polská republika, Rakousko, Slovenská republika, Slovinsko, Spolková republika Německo, Švýcarsko, Velká Británie

Vězeňská služba České republiky má uzavřeny rámcové dohody o spolupráci se Slovenskou, Polskou a Maďarskou republikou. V rámci užší spolupráce uzavřely některé věznice dílčí dohody mezi jednotlivými městy daných republik (např. Věznice Znojmo s Věznicí Nitra na Slovensku, Věznice Rýnovice s věznicí Sztum v Polsku atd.) V rámci těchto podepsaných dohod se poté provádí výměnné stáže zaměstnanců daných věznic s cílem získání nových poznatků a informací v oblasti penologie a vězeňství.

3. 2. 2 Programy zacházení ve Vězeňské službě ČR

Společným cílem všech programů je příprava odsouzených na život na svobodě. Základní programy zacházení pro odsouzené jsou, edukační, volnočasové, pracovní, tréninkové a terapeutické, extramurální.

Programy zacházení, dříve resocializační programy (novela zákona o výkonu trestu odnětí svobody č.169/1999 Sb), jsou velice důležitou součástí výkonu trestu odnětí svobody. Samotná úplná resocializace je ve výkonu trestu velice obtížná a těžko dosažitelná. Základ resocializace odsouzeného je podmíněn těmito faktory:

- prostředí ve věznici
- kvalitní personál, který s odsouzenými pracuje
- dostatečné finanční zázemí pro výkon zájmových aktivit
- přístup samotného odsouzeného k jeho možné nápravě

Zákon stanoví, že základem pro programy zacházení je zpracování komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku jeho trestu, charakterové vlastnosti a

¹⁹ *Kulatý stůl střeoevropských vězeňských služeb.*[cit. 2010-10-13]. Dostupné na WWW:

<<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/zahranicni-spoluprace-102/zahranicni-spoluprace-...l>>

příčiny trestné činnosti.²⁰ Součástí zprávy jsou i výsledky psychologických, pedagogických a popřípadě i lékařských vyšetření. Poté je odsouzenému nabídnut výběr individuálních programů zacházení, ze kterých si může zvolit ten, který mu nejvíce vyhovuje. Pokud si odsouzený nevybere, je mu určen program základní.

Daný konkrétní program obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle, způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účast na pracovní terapii, vzdělávání nebo jiná náhradní činnost, tak aby byly vytvořeny předpoklady pro samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, může si vybrat. Při vypracování programu zacházení spolupracuje věznice s příslušnými orgány sociálního zabezpečení.

Edukační (vzdělávací) programy.

Hlavním cílem tohoto programu je zvýšit šanci vězňů na reintegraci do společnosti, podporovat morálku, zlepšovat chování a napomoci udržet si svoji důstojnost. Ve výchovně vzdělávacím procesu se v rámci možností snaží umožnit dokončit vzdělání, např. základní školy, vyučit se ve vybraných oborech, studovat na střední škole, v případě zájmu i na vysoké škole, zvýšení a rozšíření kvalifikace, návštěva rekvalifikačních kurzů nebo jejich realizace přímo ve věznici (ve Věznici Znojmo rekvalifikace na kuchařský kurz). Pro pracující vězně, kteří chtějí studovat, je snaha zřízení večerního vyučování a jeho přizpůsobení rozvrhu pracovních směn.

Volnočasové programy.

Pro většinu odsouzených je hodnotné prožívání volného času docela častým problémem. Je to dáno nedostatkem motivace, potřebných znalostí a dovedností. Pro minimalizování tohoto problému slouží práce, studium a aktivity volného času. Tyto

²⁰ *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody 169/1999 Sb.* [cit. 2009-09-21] Dostupné na WWW:<<http://zakony-online.cz/www.pmscr.cz/?s103&q103=all>>

věci jsou významnou součástí života na svobodě, proto musí být i součástí vězeňského systému. Vězeňská služba se snaží poskytnout, co možná nejširší nabídku volnočasových programů. Patří sem kulturní programy, sledování televize, umělecké nebo rukodělné kroužky (keramické dílny, hudební skupiny), zprostředkování výuky cizích jazyků a jejich zdokonalení. Mezi významnou součástí těchto programů patří sportovní aktivity. Redukují vnitřní napětí a také pomáhají zformovat složky osobnosti, např. sebeovládání. V prostorách věznic byla vybudována vyhrazená hřiště, posilovny. Jsou organizovány různé sportovní turnaje (sálová kopaná, nohejbal atd.). Tyto turnaje se někdy konají i mezi odsouzenými ze sousedních věznic. Většinou jsou tyto akce organizovány v prostorách Vězeňské služby. Pravdou je, že současná přeplněnost věznic a mnohdy nedostatek finančních prostředků, brání v realizaci mnohých zajímavých nápadů

Pracovní programy

Práce je jeden z výchovných prvků při resocializaci odsouzených. Zároveň přispívá k chodu vězeňských zařízení. Odsouzení mohou být zařazeni do pracovního procesu s přihlédnutím k jejich tělesným a duševním schopnostem určených lékařem. Pracovní podmínky jsou stanoveny zákoníkem práce. Odsouzeným náleží za práci mzda, která je řízena platnými normami. Metody organizace práce odsouzených se v rámci možností podobají co nejvíce běžným metodám ve společnosti. Tím se zvyšuje schopnost vězně vydělávat si na živobytí po propuštění.

Práce pro odsouzené má tři přínosné aspekty:

- odsouzený získá specifické vlastnosti, které po propuštění může uplatnit,
- vyplní značnou část svého pobytu smysluplným jednáním,
- možnost disponovat s vlastní výplatou podobným způsobem jako na svobodě (hradí výživné, ubytování a služby, zbývající částka jde na kapesné).

Věznice vytváří podmínky pro zaměstnávání buď v rámci svého provozu, nebo smluvně u jiných subjektů. V rámci svého provozu se jedná o zaměstnávání odsouzených ve vnitřním provozu věznice (kuchyně, prádelny, stolárny, automobilní park aj.).

V současné době se do zaměstnanosti odsouzených promítla celosvětovou krize, která samozřejmě zasáhla i civilní sektor. (viz příloha č. 2)

Tréninkové a terapeutické programy

Tréninkové terapeutické programy zahrnují širokou škálu technik od režimového přístupu přes sociální výcvik, poradenství a individuální či skupinovou psychoterapii. Zaměřují se na získávání sociálních dovedností nutných k životu na svobodě, řešení modelových konfliktních situací, aktuálních sociálních a psychických problémů. Specifické programy se vytváří pro jedince či skupiny s asociální poruchou osobnosti (psychopati), s návykovým chováním (alkoholici, toxikomani), s nebezpečným agresivním chováním nebo pro sexuální devianty.

Extramurální programy

Tyto programy jsou orientovány na vytvoření a posílení vazeb odsouzených na svět mimo vězení. Jsou preferovány sociálně pozitivní vazby, např. k rodině nebo přátelům (nikoli z kriminální subkultury), k zájmovým nebo náboženským organizacím. Extramurální programy zahrnují návštěvy rodiny, sexuální partnerky, korespondenci, poradenské služby při řešení osobních či rodinných problémů a samozřejmě i činnost duchovních.

Protidrogová politika v VSČR

Užívání drog se stalo jedním z vážných celospolečenských problémů, zejména po uvolnění totalitního režimu v roce 1989. Přes všechna přijatá a realizovaná opatření, neustále stoupá počet osob, které s drogami experimentují, drogy zneužívají, nebo jsou na nich závislé. Přičemž průměrný věk těchto osob se snižuje. Narůstá počet injekčních uživatelů drog, zvyšuje se počet osob zasažených nemocemi, které se přenáší krví. Zvyšuje se počet odhalených a stíhaných trestních činů, nedovolené výroby, pašování, přechovávání a distribuce drog na našem území. Tato problematika se při tomto narůstajícím trendu nemůže vyhnout žádné oblasti lidského dění, tudíž ani vězeňské službě ČR.

Národní strategie protidrogové politiky vychází ze základních zásad, principů a cílů, jež jsou definovány v akčním plánu Evropské unie v boji proti drogám, na období 2000-2004. Za realizaci opatření, které vyplývají z těchto zásad, provedl v daném období příslušný ministr spravedlnosti diferencovaný výkon trestu pro

uživatelé drog, zavedl programy protidrogové prevence ve vězeňství, vytváření a nabídku programů odpovídající pomoci osobám závislých na drogách v podmínkách výkonu trestu.

K zajištění plnění úkolů vyplývajících z národní strategie protidrogové politiky zpracovala Vězeňská služba Soubor protidrogových opatření ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Oblast redukce nabídky zahrnuje celou škálu opatření cílených na omezení přísunu drog k potenciálním uživatelům. Důraz se klade zejména na rozšiřování služební kynologie při odhalování výroby, držení a tranzitu drog ve vězeňských zařízeních. Byla zřízena střediska drogových psů ve vězeňské službě a navázána intenzivní spolupráce s policií České republiky, která tyto psy již delší dobu využívá.

Trvalá pozornost se věnuje monitoringu drog v moči, který je prováděn jak v rámci vstupních lékařských prohlídek při vzetí do vazby, nebo nástupu výkonu trestu odnětí svobody, tak u odsouzených vykonávající trest v bezdrogových zónách věznic. Ve specializovaných odděleních pro diferencovaný výkon trestu s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek bylo k 1. lednu 2002 evidováno 5524 drogově závislých vězňů, z celkového počtu 19320, tj. 28,6%²¹.

V oblasti primární prevence se klade důraz na vzdělávání personálu věznic v oblasti protidrogové problematiky, která se stala neodmyslitelnou součástí programů celoživotního vzdělávání. Základním úkolem je zabezpečení optimální funkčnosti poraden drogové prevence, které byly zřízeny ve všech typech věznic. Odborní zaměstnanci zejména poskytují poradenství vězněným osobám, zabezpečují individuální a skupinové terapie, zdravotnickou péči v oblasti drogové prevence, primární prevenci zneužívání psychotropních a jiných návykových látek. Cílem je minimalizovat zdravotní a sociální rizika a motivovat vězněné osoby k dobrovolné účasti na léčbě během výkonu trestu odnětí svobody.

Také vedou evidenci uživatelů drog a vězněných osob ohrožených drogou. Do evidence zařazují odsouzené se soudně nařízenou ústavní nebo ambulantní protitoxikomanickou léčbou. Navrhují koncepční opatření v rámci drogové prevence,

²¹ ŘEHÁČEK, M. *Protidrogová politika jako podmínka a neoddělitelná součást českého vězeňského systému*. Bajcura, L *Evropské vězeňské systémy*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba, 2003, s 144. ISBN 80-239-0138-9

vyhodnocují mimořádné události ve věznici, které souvisí s drogovou prevencí. Zabezpečují zapojení věznice do systému protidrogové prevence, sociální a zdravotní péče o drogově závislé v regionu působnosti věznice. Navrhují a realizují součinnostní programy, např. s okresním protidrogovým koordinátorem, charitou, církví, krizovými centry, protialkoholickými a protitoxikomanickými poradnami a s policií ČR v rámci součinnostních dohod. Zabezpečují osvětovou a poradenskou činnost pro zaměstnance věznice. Navrhují obsah a formu odborné přípravy zaměstnanců, kteří přichází do styku s vězňnými osobami v oblasti drogové prevence ve věznici. Podílejí se na koordinaci jednotlivých oddělení věznice v drogové prevenci.²²

Bezdrogové zóny ve věznicích

Základním úkolem v roce 2002 se stalo zřízení tzv. bezdrogových zón ve všech věznicích. Cílem těchto zón je zamezit odsouzeným kontakt s drogami, aplikovat bezdrogový režim a realizovat diferencovaný výkon trestu odnětí svobody u drogově závislých v zájmu snižování zdravotních a sociálních rizik jejich závislosti. Do bezdrogové zóny je přijímám odsouzený, který:

- a) nebyl a není uživatelem drogy, ale lze jej považovat za jedince ohroženého drogou,
- b) užíval drogu a nyní je motivován k dobrovolné abstinenci,
- c) absolvoval soudně nařízené nebo dobrovolné ochranné léčení protitoxikomanické, nebo absolvoval pobyt v oddělení specializovaném pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených s poruchou osobnosti chování způsobenou užíváním psychotropních látek.

O přijetí odsouzeného rozhoduje komise, jejímiž členy jsou odborní zaměstnanci dané věznice. Předsedou je zpravidla vedoucí oddělení, který je pověřen vedením bezdrogové zóny. Přednostně je do bezdrogové zóny zařazen mladiství odsouzený, nebo odsouzený, který je ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé.

²² ŘEHÁČEK, M. *Protidrogová politika jako podmínka a neoddělitelná součást českého vězeňského systému*. Bajcuro, L *Evropské vězeňské systémy*..1. vyd. Praha:Vězeňská služba, 2003, s 145. ISBN 80-239-0138-9.

Naopak do této zóny se nezařadí odsouzený, u něhož komise shledala trestněprávní, zdravotní, osobnostní či jiné kontraindikace pobytu. Za tuto kontraindikaci se zpravidla považuje odsouzení za trestné činy nedovoleného nakládání a přechovávání omamných a psychotropních látek pro jiného, výroba a přechovávání těchto látek a šíření toxikomanie. Odsouzený může být také z bezdrogové zóny vyřazen a to zejména za tato provinění vůči pevně stanovenému režimu:

- a) při zneužití drogy,
- b) odmítnutí podrobit se kontrole abstinence,
- c) odmítnutí podrobit se odběru tělních tekutin,
- d) spáchání zvlášť závažného kázeňského přestupku,
- e) odmítnutí účastnit se povinných aktivit zacházení

Zacházení s odsouzenými v bezdrogové zóně spočívá v uplatňování takových bezpečnostních, zdravotnických, psychologických a pedagogických postupů, které ovlivňují odsouzeného v jeho náhledu na drogu a motivují jej k abstinenci.

3. 2. 3 Součinnost mezi VSČR a Probační a mediační službou ČR

Probační a mediační služba v České republice.

Probační a mediační služba České republiky představuje novou instituci na poli trestní politiky. Vychází ze dvou profesí, sociální práce a práva (zejména trestního). Vyváženým propojením obou disciplín se provádí nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice. Mezi hlavní cíle probační a mediační služby patří integrace pachatele, participace poškozeného a ochrana společnosti.

Integrace pachatele

Je to snaha o začlenění obviněného pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného

Jde o zapojení poškozeného do procesu vlastního odškodnění, obnovení jeho pocitu bezpečí a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti

Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření. Také provádí dohled nad odsouzenými, kterým byl místo trestu odnětí svobody udělen alternativní trest.

Název Probační a mediační služby vznikl složením dvou slov probace a mediace.

Probace

Probace je slovo pocházející z latiny a doslovně znamená ověřování, zkoušení. Je to vlastně dohled nad podmíněně odsouzenými. V naší trestní praxi se probační dohled ukládá obviněnému a odsouzenému, pokud státní zástupce nebo soudce považuje za účelné sledovat po určitou dobu chování klienta a uloží mu obvykle i přiměřené omezení povinností (např. zdržet se her na automatech, nebo se podrobit léčbě ze závislosti omamných a psychotropních látek, které není ochranným léčením). Probační a mediační služba poté zajišťuje výkon dohledu nad těmito osobami. Během dohledu kontroluje způsob vedení řádného života daného klienta, plnění uložených povinností a omezení. Také mu poskytuje nezbytnou pomoc při řešení otázek, které není sám schopen vyřešit (hledání zaměstnání, bydlení apod.).

Mediace

Slovo mediace znamená možnost mimosoudního řešení konfliktu. Má široké uplatnění v trestní justici. Je jedním z nástrojů při řešení trestného činu a jeho následků mezi pachatelem a poškozeným.

Probační a mediační služba je bezplatná, založena na souhlasu obou stran. Mediáci vede odborník na řešení konfliktů, tzv. mediátor (řídí jednání mezi poškozeným a obviněným). Mediace nabízí poškozenému možnost pochopení situace a zvyšuje pravděpodobnost rychlé náhrady škody. Je provázána s trestním řízením a její výsledky jsou v něm také zohledněny.

Spolupráce Probační a mediační služby a VSČR

Probační a mediační služba České republiky (PMS) a Vězeňská služba České republiky (VSČR) prováděly v roce 2005-2007, ve spolupráci se zahraničními partnery z Velké Británie a Finska, vzájemné aktivity, které tvořily obsah swingového projektu Transition Facility, se zaměřením na podmíněné propuštění s dohledem-paroli.

Tento projekt byl velmi konkrétně zaměřen na posílení a další rozvoj efektivní spolupráce mezi justičními složkami (Probační a mediační službou, Vězeňskou službou, soudy a státním zastupitelstvím) v oblasti přípravy a výkonu podmíněného propuštění s dohledem. Součástí projektu byla také realizace spolupráce s neziskovým sektorem v této oblasti. V rámci projektu jeho aktivity zahrnovaly zejména:

- uskutečnění vzdělávacích tréninků zaměřených na oblast vyhodnocení rizik a potřeb pachatelů pro zaměstnance VSČR a PMS,
- příprava programu pro odsouzené a manuálu tohoto programu,
- sestavení pracovní skupiny Parole a zpracování manuálu 3P (profesionální průvodce praxí a vzdělávacího manuálu pro pracovníky VSČR a PMS),
- uskutečnění studijních cest zaměstnanců PMS a VSČR do partnerských zemí, kde tato spolupráce již existuje (Velká Británie, Finsko, Skotsko),
- uskutečnění seminářů, které se zaměřují na oblast efektivní spolupráce justičních složek, uspořádání doplňkových seminářů zaměřených na oblast elektronického sledování odsouzených atd.

V rámci těchto provedených projektových aktivit byl vytvořen a zpracován Manuál 3P (profesionální průvodce praxí), byla podepsána dohoda o vzájemné spolupráci mezi Probační a mediační službou a Vězeňskou službou ČR a byl zpracován program pro odsouzené „Zastav se, zamysli se a změň se“.²³

²³ Vzájemná dohoda o vzájemné spolupráci mezi PMS a VSČR ze 23.7 2007.

Parole - dohled nad podmíněčně propuštěnými

Podmínečné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je jednou z činností, kterou zprostředkovává Probační a mediační služba v rámci vykonávacího řízení. Samotný pojem „parole“ pochází z francouzského jazyka a znamená „slovo, výpověď“. V souvislosti s propuštěním odsouzeného na svobodu rozumíme pod tímto pojmem podmíněčné propuštění z výkonu trestu na čestné slovo, respektive na slib odsouzeného, že se bude řádně chovat.

Odsouzený má ve věznici možnost v rámci své přípravy na podmíněčné propuštění požádat o spolupráci probačního úředníka. Tato spolupráce se odehrává prostřednictvím návštěv ve věznici, kde společně s odsouzeným a za spolupráce pracovníků věznice probíhá příprava podkladů pro rozhodnutí soudu o žádosti o podmíněčné propuštění. Probační úředník spolupracuje také se subjekty, které působí mimo věznici. Nejčastěji se jedná o poskytovatele různých programů a služeb zaměřených na řešení problémů lidí, kteří opouštějí brány věznice a na řešení následků trestného činu.

Smyslem této práce je, aby ještě v době před rozhodnutím soudu o podmíněčném propuštění, byly shromážděny a vyhodnoceny všechny důležité informace. Tyto informace slouží k rozpoznání rizik a potřeb odsouzeného, v souvislosti s návratem na svobodu. Probační úředník provede analýzu možných rizik (opětovné spáchání trestného činu a vznik újmy ve vztahu k blízkým osobám, k okolí či široké veřejnosti) a také se vyjádří ke specifickým potřebám odsouzeného (např. léčba závislosti, vyřešení bydlení, potřebě zvýšit pracovní dovednost rekvalifikační atd.). Po provedení analýzy doporučí nebo nedoporučí podmíněné propuštění odsouzeného, popřípadě navrhne soudu stanovení určitých podmínek podmíněčného propuštění. Jedná se např. o uložení absolvovat rekvalifikační program, omezení v podobě zdržení se kontaktu s konkrétní osobou apod.

V případě rozhodnutí o podmíněčném propuštění odsouzeného, nad kterým je stanoven dohled probačního úředníka, provádí Probační a mediační služba kontrolu plnění podmínek ve zkušební době podmíněčného propuštění (rozsah 1- max. 7 let)

a poskytuje pomoc danému odsouzenému při řešení problémů souvisejících s návratem do života na svobodě.²⁴

Služba Mentor

Klienty PMS v ČR jsou také z velké části osoby hlásící se k romskému etniku. Proto PMS usiluje o hledání efektivních metod pro práci s těmito klienty. Jednou z metod se stala služba Mentor. Tato služba přispívá ke snížení rizika recidivy a sociálního vyloučení romských klientů a vede k zefektivnění práce s romskými klienty. Také díky zvýšení informovanosti o alternativních trestech a motivací k výkonu těchto trestů. Cílovou skupinou jsou zejména příslušníci romské většiny, kterým byl uložen alternativní trest nebo opatření. Na základě spolupráce romského mentora (proškolený dobrovolník z řad romské menšiny), který spolupracuje s PMS, je možné navazovat kontakty s odsouzenými Romy. PMS využívá pomoci mentorů u klientů, u kterých je vykonávání alternativního trestu problematické, a kde dochází ke kumulaci problémů. Při absenci mentora by většinou tyto tresty byly nahrazeny výkonem trestu odnětí svobody.

Služba Mentor získala v roce 2007 řádnou akreditaci od Ministerstva spravedlnosti a je vedena v seznamu akreditovaných programů pro mladistvé pachatele. V červnu 2009 získalo Sdružení pro probaci a mediaci v justici zvláštní ocenění za projekt služba Mentor v soutěži „Křišťálové váhy spravedlnosti“ vyhlášené Evropskou komisí a Radou Evropy. V této soutěži jsou oceňovány projekty, které byly navrženy za účelem zlepšení fungování systému trestní justice a výměny zkušeností v této oblasti.²⁵

Finanční prostředky ze státního rozpočtu ČR se poskytují pouze subjektům, realizující probační program, kterému byla udělena řádná akreditace nebo řádná akreditace s podmínkou (je zapsán v seznamu vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR v souladu s metodikou vyhlášeného řádného akreditačního řízení pro probační programy ve smyslu § zákona č.218/2003 Sb.).

²⁴ *Parole-dohled nad podmíněně propuštěnými*. [cit. 2010-07-07]. Dostupné na

WWW:<<https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminenene-propustenymi/>>

²⁵ *Služba mentor*. [cit. 2010-07-07]. Dostupné na WWW:<<https://www.pmscr.cz/sluzba-mentor/>>

3. 2. 4 Alternativní tresty

Současný neutěšený stav v českém vězeňství, vzhledem ke kapacitní přeplněnosti věznic, vede k hledání nových řešení, jak snížit počet vězňů, a tím snížit vynaložené finanční prostředky na provoz věznic. Jedno řešení nabízí našemu soudnímu systému forma alternativních trestů.

Obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce (OPP) jsou nejčastěji ukládaným alternativním trestem. Je to trest, který není spojený s odnětím svobody. Nabízí odsouzenému možnost odpracovat si svůj trest, neboli vlastní aktivitou odčinit své trestné jednání. Úspěšně vykonané OPP přinášejí prospěch jak společnosti, tak odsouzenému. Odsouzený, v případě vykonaných obecně prospěšných prací, pokračuje ve svém životě s čistým štítem (dojde k zahlazení odsouzení). OPP přináší nesporný finanční přínos pro stát, protože jej nezatěžuje žádnými vysokými náklady, které jsou potřeba pro pobyt ve vězení.

Domácí vězení.

Tento trest je od 1. 1. 2010 jedním z nových alternativních trestů, který zavedl nový trestní zákoník. Je možné jej ukládat jak dospělým, za spáchané přečiny, tak i mladistvým. Domácí vězení je podle trestního zákoníku druhý nejpřísnější trest. Prvním je trest odnětí svobody. Podmínkou uložení tohoto trestu je písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat na určené adrese. Samotné ukládání a výkon tohoto trestu upravuje zákon 40/2009 Sb. (trestním zákoníku), v § 60 a 61 zákona 140/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestním řádu) v § 334 ods. a-g.²⁶

Jde-li o mladistvého pachatele může soud uložit také dohled probačního úředníka (§15 až 20 zákona o soudnictví ve věcech mládeže z. č. 218/2003 Sb.)

²⁶ *Trest domácího vězení.* [cit. 2010-07-07] Dostupné na WWW:<<https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>>

Odsouzený je pak povinen hradit náklady spojené s výkonem trestu. Kontrolu trestu domácího vězení provádí, formou namátkových kontrol, probační úředník. Kontroluje, zda odsouzený dodržuje podmínky uložené soudem nebo podmínky vyplývající z trestního zákoníku. Tento úředník také kontroluje, zda a jak řeší odsouzený náhradu škody z trestného činu a jak plní uložené povinnosti a omezení. Současně odsouzenému poskytuje odbornou pomoc a poradenství při řešení problémů. Každé neplnění podmínek trestu sděluje probační úředník soudu. Ten rozhodne o výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Další z nových alternativních trestů je určen zejména problémovým fotbalovým fanouškům, ale také dalším pachatelům, kteří se dopustili úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou určité akce (fotbalové, hokejové utkání, vystoupení hudebních skupin aj.). Ukládání a výkon trestu je upraven v §76a 77 TZ č.40/2009 Sb. a v §350i-350 j O trestním řízení soudním TZ č.140/1961 Sb. Trest spočívá v zákazu účasti odsouzeného na soudem stanovených akcí. Během výkonu trestu je odsouzený povinen spolupracovat s probačním úředníkem. V rámci výkonu trestu je klíčová oblast spolupráce s Policií České republiky. Pokud to považuje probační úředník za nutné, je odsouzený povinen dostavovat se podle jeho pokynů v období bezprostředně související s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie ČR. Je zde potřebná spolupráce Probační a mediační služby a Policie ČR, ale i organizátorů zakázaných akcí (např. Českomoravský fotbalový svaz). Zákaz vstupu stanoví probační úředník v probačním plánu. Probační plán je základním dokumentem průběhu trestu. Je zde zaznamenána spolupráce s probačním

úředníkem, způsob plnění povinností v dostavování se na služebnu Policie ČR, specifikuje povinnost absolvovat program sociálního výcviku a převýchovy. Probační úředník pravidelně informuje soud o průběhu trestu, zákazu vstupu, prostřednictvím zpráv.²⁷

²⁷ *Trest zákaz vstupu.* [cit. 2010-07-07] Dostupné na WWW:<<https://www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/>>

4 Závěr

V této práci jsem se pokusil shrnout historii vývoje celosvětového vězeňství. Je pravdou, že je to neustále měnící se proces, o kterém se nedá říci, že se jednou zastaví. Tento proces je určen časovým obdobím, ve kterém zrovna probíhá, je pevně spjat s daným politickým systémem úřadujícím zrovna v daném státu, a tím se i vyznačuje. V minulosti bylo vězeňství mnohdy poznamenáno právem útrpným, bolestí a mnohdy i zmrzačením. Byla zde potlačena lidskost, samozřejmostí byla bída, hlad a zima. V těchto dobách se věřilo, že čím větší příkoří se viníkovi dostane tím lépe je vykoupena jeho vina. Mnohdy trest nebyl adekvátní ke spáchanému přestupku.

Postupem času se začala převládat myšlenka jakéhosi spravedlivého trestu, který by byl adekvátní ke spáchanému činu. Tato myšlenka si vyžádala zásadní změny v soudnictví a následně i ve vězeňství. Již v době osvícenství začalo odstraňování nejednotného vězeňství a přešlo se na propracovaný vězeňský systém ze kterého se vychází dodnes.

Vězeňství v České republice muselo projít postupně tímto složitým vývojem od historie až po současnost.

V současné době vězeňství ve vyspělých zemích světa včetně České republiky vychází ze základního právního dokumentu a to z Listiny základních práv a svobod. Tato listina zaručuje a umožňuje vězněným osobám dodržování základních lidských práv a zabraňuje nedůstojnému a ponižujícímu jednání. Hlavní myšlenkou v moderní vězeňském systému není jen vytvářet represivními opatřeními v podobě trestů odnětí svobody, ale také vytvářet preventivní účinná opatření, která povedou ke snižování počtu vězněných osob. Zdárným příkladem je např. „Elektronic Monitoring“ v USA (elektronická vazba). Za důležitou změnu vůči minulosti také pokládám vzájemnou spolupráci vězeňských služeb mezi různými státy světa, která zaručuje neustálý přínos moderních poznatků a jejich aplikaci v oboru vězeňství.

Bohužel, přestože ve většině vyspělých zemí je již demokracie a vězeňství se v nich ubírá cestou neustálé humanizace, je ještě mnoho zemí s jiným politickým zřízením, kde vězeňství připomíná i počátky středověku. Jsou to země, kde je vyznáván terorismus, kde není pevné politické zřízení a které se vyznačují neustálým

bojem o moc. Věřím, že i do těchto zemí jednou přijde proces změny k lepšímu. V dnešní době se již může podle vězeňství hodnotit a poznat vyspělost i vyzrállost daného státu. Jsem přesvědčen, že české vězeňství má v této době znaky moderní vyspělé evropské země, ve kterém prolíná demokracie i v nepříliš známém odvětví, jako je vězeňství.

5 Použitá literatura:

BAJCURA, L. *Evropské vězeňské systém*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba, 2003. 207 s, ISBN 80-239-0138-9 (sborník)

GRIGULEVIČ, I, R. *Dějiny inkvizice*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1973. 388s. ISBN 25-076-82.

HÁLA, J.. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. ISBN 80-86708-30-6.

KALÁBOVÁ, K; KALÁB, V. *Historie zemské donucovací pracovny a věznice pro ženy v Pardubicích*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba ČR, 2005. 106 s. ISBN 80-239-7661-3.

KÝR, A. *Památník Pankrác*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba ČR, 1999. 83 s. ISBN 80-238-5306-6.

KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2008 č. 3, 33 s. ISSN 1213-9297

KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2009 č. 1, 45 s. ISSN 1213-9297

KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2009 č. 2, 29 s. ISSN 1213-9297

KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2009 č. 3, 45 s. ISSN 1213-9297

KAČER, R; BLANDA, R. *České vězeňství : čtvrtletník pro vězeňství a krim. prevenci*, Praha 2009 č. 4, 37 s. ISSN 1213-9297

Kulatý stůl střeoevropských vězeňských služeb. [cit. 2010-10-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/zahranicni-spoluprace-102/zahranicni-spoluprace-...>>

NETÍK, K.; *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, 2. vyd. Praha: Vězeňská služba, 1998. 61 s. ISBN (Brož.)

MIOVSKÝ, M; HARALD, S; HAVLÍČKOVÁ, M; *Vězeňství a nelegální drogy*, 1. vyd. Praha 2003. 138 s. ISBN 80-86734-03-X (sborník)

Parole-dohled nad podmíněně propuštěnými. [cit. 2010-07-07]. Dostupné na WWW: <<https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminenene-propustenymi/>>

ŘEHÁČEK, M . *Protidrogová politika jako podmínka a neoddělitelná součást českého vězeňského systému*. Bajcura, L *Evropské vězeňské systémy*..1. vyd. Praha:Vězeňská služba, 2003. 495 s. ISBN 80-239-0138-9.

Trest zákaz vstupu. [cit. 2010-07-07] Dostupné na WWW :<[https:// www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/](https://www.pmscr.cz/trest-zakazu-vstupu/)>

Trest domácího vězení. [cit. 2010-07-07] Dostupné na WWW:<<https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>>

Služba mentor. [cit. 2010-07-07]. Dostupné na WWW:<<https://www.pmscr.cz/sluzba-mentor/>>

ŠTĚRBA, V. *Penologie*. 1.vyd. Praha: Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5.

Vzájemná dohoda o vzájemné spolupráci mezi PMS a VSČR ze 23.7. 2007.

Zákon o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, [cit. 2010-10-13]. Dostupné na WWW: <[http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/vykon-vezenstvi-16/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-j...>](http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/vykon-vezenstvi-16/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-j...)

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody 169/1999 Sb. [cit. 2009-09-21] Dostupné na WWW:<<http://zakony-online.cz/www.pmscr.cz/?s103&q103=all>>

6 Seznam příloh

Příloha č.1 Naplněnost ubytovací kapacity,

Odsouzení v typech věznic

Příloha č.2 Zaměstnanost obviněných a odsouzených v ČR.

Příloha č. 1

Naplněnost ubytovací kapacity (www.vscr.cz), 4.3 2011

	Kapacita	skutečnost	Naplněnost
Výkon vazby	2488	2559	102,85%
Výkon trestu	17551	20012	114,02%
Detence	48	10	20,83%
Celkem	2087	22581	112,42%

Odsouzení v typech věznic (www.vscr.cz), 4.3 2011

Typ věznice	Počet	
	odsouzených	
	Občané ČR	Cizinci
Mladiství	141	2
Dohled A	675	16
Dozor B	7799	439
Ostraha C	9204	516
Zvýšená ostraha D	1123	118

Zaměstnanost obviněných a odsouzených v ČR k.
(www.vscr.cz), 4.3 2011

Průměrná zaměstnanost odsouzených 2009	57,99%
Průměrná zaměstnanost odsouzených 2010	62,35%
Průměrná zaměstnanost obviněných 2011	64,30%

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jan Charvát
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr .Eva Kaněčková
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Historie vězeňství, humanizace vězeňství, probační a mediační služba
Název v angličtině:	The history of the prison system, the humanization of the system, probate and mediation servise.
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na problematiku celosvětového vězeňství. První část je věnována vězeňství v minulosti. Druhá část zabývá vězeňskými systémy současné doby. Třetí část objasňuje vězeňství v České republice a spolupráci VSČR a probační a mediační služby v České republice.
Klíčová slova:	vězeňství, trest, parole, probační a mediační služba
Anotace v angličtině:	The Bc. thesis is focused on the worldwide prison system. The first part of the thesis takes up the prison system in the past. The second part deals with the prison system at the present time. The last part of the thesis investigates the system in the Czech Republic and the cooperation of the penitentiary service with the probation and the mediation service.
Klíčová slova v angličtině:	Prison system, punishment, parole, probate and mediation servise
Přílohy vázané v práci:	Příl.1 Naplněnost ubytovací kapacity v ČR Příl.2 Zaměstnanost obviněných a odsouzených v ČR
Rozsah práce:	41 stran
Jazyk práce:	Český